

Dans > 'Spiegel' van Wim Vandekeybus

★★★★

Twintig jaar het tedere en gewelddadige lichaam

BRUSSEL ● Twintig jaar geleden hield Wim Vandekeybus een dansworkshop in Madrid. *What the Body Does Not Remember*, de uitkomst van die workshop, was het startschot voor Ultima Vez, zijn gezelschap. Het was een uitzonderlijk moment: Vandekeybus schreef met dat stuk instantdanceschiedenis. In *Spiegel* blikt hij terug op de sindsdien afgelegde weg.

DOOR PIETER T'JONCK

Wat de wereld in 1987 verbaasde, was "the dangerous and combative landscape" van *The body*, zoals het rapport van de Bessie Award het zo mooi omschreef. Afgezien van Jan Fabre deed niemand ooit voor wat Vandekeybus hier deed: reëel gevaar introduceren op het podium. Iedereen die er toen bij was, herinnert zich die ene scène die in *Spiegel* hernomen wordt. Rondhollende dansers gooien stenen naar elkaar. Op het nippertje slagen ze er steeds in een ongeval te ontlopen. Toch wordt dat geen circus. Vandekeybus exploreert hier een potentieel van dans, bewegingskunst die iedereen steeds links liet liggen. Lichamen 'denken' nog voor onze hersens in actie schieten. Sterker zelfs: mochten

dansers zich op die hersens verlaten, dan zou dat een catastrofe betekenen. Vandaar: 'they do not remember'.

Complex zonder chaos

Instinctieve beweging ontstaat echter niet alleen bij fysiek gevaar. Gevaarlijker nog dan vallende stenen zijn mensen. In *Stamping* brengen stampvoetende dansers net geen dodelijke letsels toe aan liggende, sluimerende dansers, omdat die telkens op de valreep weggrollen. Met die scène opent *Spiegel*. Dat is geen toeval. Wat Vandekeybus, zeker vanaf zijn tweede stuk, *Les porteuses de mauvaises nouvelles*, steeds weer verbeeldde, was de gewelddadige confrontatie tussen mensen. In 'Girls', een scène uit *Immer dasselbe gelogen*, zeult een man een levenloze vrouw in zijn armen het podium op om ze plompverloren te laten vallen. In 'Air', uit *Inasmuch as Life is Borrowed*, beukt een man genadeloos op de borst van een vrouw in. Beide scènes tonen noch de rede, noch het gevoel, maar de harde confrontatie met concrete feiten: een lijf van 50 kilogram draag je niet eindeloos ver, in een gevecht overwint wie het hardst toeslaat.

Maar waarom vechten mensen? Waarom

gaan ze elkaar agressief en, of vooral, erotisch te lijf. En hoe kan je dat letterlijk tonen zonder in chaos te vervallen? Met die vraag worstelt Vandekeybus al twintig jaar. Soms werkt hij daartoe complexe verhalen uit - *Sonic Boom* is een magistraal voorbeeld -, soms neemt hij zijn toevlucht tot film. Met telkens één constante: tederheid of begeerte en geweld vloeien in één beweging samen. *Spiegel* barst van die gedenkwaardige beelden: 'Sheepskin solo', 'Oranges' of 'Blood' bijvoorbeeld.

Eigen stem

Spiegel is dus een *plain man's guide* tot Vandekeybus. Maar ook als je het werk al die jaren volgde, treft het je hoe hij met zijn huidige ensemble de sterkte van het oorspronkelijke werk onaangestast oproept. Dat is, ongeacht de buitengewone kwaliteit van het huidige ensemble, meer dan opmerkelijk. Hier is iemand aan de slag die zijn eigen stem nooit vergeten of verloren is.

Nog tot 13/10 in de KVS, Brussel (www.kvs.be), in CC Brugge op 8 en 9/11, in de Warande in Turnhout op 9 en 10/1/07, in CC Hasselt op 18/1, in deSingel van 28 tot 31/3. Info: www.ultimavez.com

FOTO JEAN-PIERRE STOOP

■ Wat Vandekeybus steeds weer heeft verbeeld is de gewelddadige confrontatie tussen mensen.

Regisseur van 'Jakob der Lügner' overleden

De Duitse cineast Frank Beyer, maker van verschillende films die in het vroegere Oost-Duitsland gecensureerd werden wegens hun kritiek op het communistische regime, is zondag op 74-jarige leeftijd gestorven. Dat heeft zijn levensgezellin Karin KIWUS bekendgemaakt. Beyer behoorde met Konrad Wolf en Heiner Carow tot de belangrijkste filmregisseurs in de ex-DDR. Internationale beroemdheid verwierf hij met *Spur der Steinen* (1965) en *Jakob der Lügner* (1974). *Spur der Steinen* werd in 1966 verboden wegens zijn kritische kijk op de samenleving. *Jakob der Lügner*, over een Jood die in het getto van Warschau hoop wil verspreiden met verzonden radiobERICHTEN, was de enige film van de DDR-productie maatschappij Defa die genomineerd werd voor een Oscar.

Als straf voor zijn kritiek op het regime mocht Beyer zich lange tijd enkel met theater of tv bezighouden. Uiteindelijk werd de "onverbeterlijke onruststoker" uit de Oost-Duitse communistische partij gegoooid. Na het einde van de DDR wreekte Beyer zich op zijn manier met de verfilming van de roman van Erich Loest *Nikolaikirche*, over de val van het Oost-Duitse regime. In zijn autobiografie beschreef Beyer zichzelf als de DDR-film-maker "die de grootste successen en de zwaarste nederlagen kende".

Expo > Een monumentaal overzicht van de avant-garde aan zee

★★★★

De terugkeer van Ensor in Oostende

Driehonderd kunstwerken in een museum als een labyrint, met een spannend parcours dat vertrekt en aankomt bij James Ensor, Oostends schilder en fenomeen. Licht, kleur, liefde en dood, een lach en een traan op canvas of papier, met de authentieke kopie van *De intrede van Christus in Brussel* als kers op de taart.

DOOR ERIC MIN

OOSTENDE ● Als het VRT-programma *Fata morgana* aan kunst zou doen was dit de uitdaging die het (twintigjarige PMMK tot een goed einde moest brengen. Opdracht geslaagd. Vier sterren.

Sinds het begrip avant-garde zijn intrede in de kunstgeschiedenis deed, staat er geen maat op de nieuwlichterij. In oude tijden moest een artiest zorgvuldig omspringen met de traditie; vernieuwing had enorm veel tijd nodig. De negentiende eeuw had niet alleen de vooruitgang uitgevonden, maar bracht ook de kunst in een stroomversnelling. De helse dans van de ismen was ingezet, en minstens honderd jaar lang zette niemand de metronoom stil. Realisme, impressionisme, fauvisme, futurisme, kubisme, expressionisme, dadaïsme en surrealisme maakten de dienst uit, de ene stroming na de andere of soms gelijktijdig, als in een schelmenroman met helden en bijrollen, vriendschap, verraad en excommunicatie.

Pionier van de moderniteit

In het oog van de storm: een provincie-stadje aan zee, een speeltuin voor

middenstanders, monarchen en mondaine dames. In die stad, op net geen 100 meter van het strand, woont James Ensor (1860-1949). Nooit zal hij ergens anders thuis zijn. Hooguit enkele dagen verblijft hij in Parijs, Londen of Zeeland. In Brussel huurt hij af en toe een hotelkamer, of logeert hij bij de familie

Een weidse expositie, die we kunnen lezen als een heerlijke, begrijpelijke inleiding tot de moderne kunst tussen 1850 en 1988

Rousseau, vrienden en kunstliefhebbers. Ensor heeft een haat-liefdeverhouding met Octave Maus, kunstpaus met de allure van een Jan Hoet en stichter van de kunstenaarskringen Les XX en La Libre Esthétique, die tussen 1884 en 1914 al wie een naam had naar België haalden: Van

■ *De intrede van Christus in Brussel*, de kopie die James Ensor en Paul Haesaerts in 1929 maakten als aanzet voor een wandtapijt dat nooit werd gerealiseerd.

Gogh, Seurat, Toulouse-Lautrec... De baldadige Oostendenaar zag het met lede ogen aan. Hij was toch de eerste om de moderniteit vorm te geven? Resultaat: scheldpartijen, gekonkel, ontgoocheling, wrok.

Ismen

Voor Ensor is het alles of niets. Hij verkiest de eenzaamheid van de ivoren toren boven het respect dat de opiniemakers hem betuigen. Veel te laat komt de roem: een barontitel in 1929, toespraken, borstbeelden, strijkages. Een halve eeuw eerder stond hij alleen in de loopgraven van de avant-garde. Talloze ismen gaf hij (mee) vorm, de grootste kunstenaars heeft hij beïnvloed, van Rik Wouters over Emil Nolde naar Asger Jorn en Cobra.

Dat alles is vandaag te zien op een weidse expositie die we kunnen lezen als een heerlijke, begrijpelijke inleiding tot de moderne kunst tussen 1850 en 1988, wanneer Jean Tinguely als hommage aan Ensor een tintelende tingeltangel ineen knutselt. Vandaag kreeg het ding een

plekje tegenover het schilderij dat terecht als een ontdekking wordt opgevoerd. Ensorkenner Xavier Tricot zette curator Willy Van den Bussche op het spoor van *De intrede van Christus in Brussel*, niet het oorspronkelijke doek uit 1889 dat lang geleden naar Los Angeles verdween, maar de kopie die Ensor en Paul Haesaerts in 1929 maakten als aanzet voor een wandtapijt dat nooit werd gerealiseerd. Het reusachtige schilderij was Ensors manifest, een afrekening met de pointillistische suikerbakker Seurat, die *Un dimanche à la Grande Jatte* in Brussel had geëxposeerd en Ensor heel wat medestanders afsnoopte. Misprijzen zou hun deel zijn. Het is de verdienste van deze tentoonstelling dat niet alleen de epigonen en de bewonderaars van de stoute Oostendenaar aan bod komen, maar ook de afvalligen. Kunst is liefde is haat.

Tot 25 februari 2007 in het PMMK, Romestraat 11, Oostende. Open van dinsdag tot zondag, van 10 tot 18 uur. Gesloten op maandag, op 25 december en 1 januari.

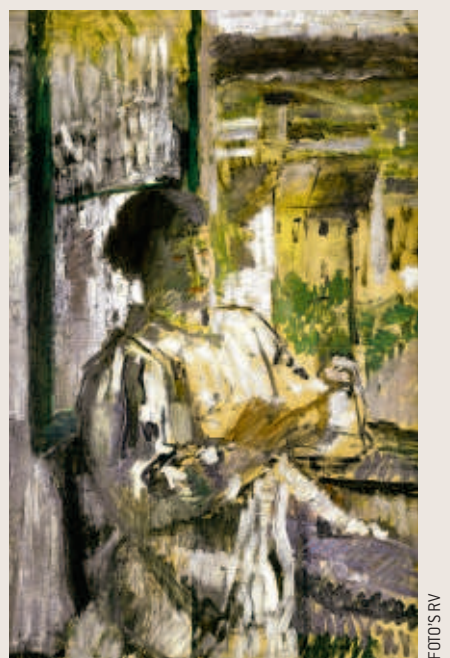

FOTO SRY

■ *Lezende vrouw* (1908) van Rik Wouters. Wouters is een van de talloze kunstenaars die door James Ensor werden beïnvloed.